

ЗЕМЛЕДЕЛЪЛКА ЗАЩИТА

В „Земледѣлка Защита“ излиза веднѣжъ въ седмицата.
Цѣната на вѣстника е за година 6 лева въ прѣдплата. На ученици се отстъпва за 5 лева. За странство се прибавятъ само пощенскитѣ разноски.
—><—
Всѣчко което се отнася до вѣстника се испраша до администрацията въ гр. Плъвенъ.
—><—

За частни обявления се плаща по 2 1/2 ст. на дума въ послѣдната страница, а на първа по 5 ст. Обявления отъ сѣдебнитѣ пристави се помѣтватъ по особено споразумение
—><—
Неплатени писма не се приематъ и необнародвани ръкописи не се връщатъ, освѣнъ ако сж придружени съ пощенска марка.
—><—

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЙ ЗЕМЛЕДЕЛЪЛСКИ СЪЮЗЪ.

Бюджетно-проекта на Министерството на Търговията и Земледѣлието.

Имаме вече на ржка бюджетно-проекта на министерството на търговията и земледѣлието за текущата година, затова бързаеме да сподѣлимъ съ читателитѣ синашитѣ възгледи по него.

Бюджетно — проекта за расходитѣ по министерството на търговията и земледѣлието за 1901 год. е распрѣдѣленъ по отдѣлнитѣ отрасли, както слѣдва:

Глава I. Централното управление	204,412 л.
Глава II. За повдигание земледѣлието, лозарството, овещарството, конпрнарството, риболовството	624,776 „
Глава III. Расходи по търговията, индустрията и занаятитѣ	140,445 „
Глава IV. За статистиката	140,540 „
» V. Държавна печатница	540,607 „
Глава VI. По горитѣ	690,161 „
» VII. По минитѣ	932,578 „
» VIII. По ветеринарната часть	303,207 „
Глава IX. По държавнитѣ конезаводи и складове за ж-ци	375,560 „
Глава X. Разни расходи	699,903 „

Всичко по цѣлото м-ство 4,652,189 л.
Въ сравнение съ бюджета за минжлата година, този за текущата година е намаленъ съ незначителната сума отъ около 43,500 л.

Като вникне човѣкъ по внимателно въ бюджета на министерството на т-та и з-то, ще забѣлѣжи, че специално за повдигането на земледѣлието и търговията се харчи едва 1/3 отъ цѣлата бюджетна сума, а останалата по голѣма часть отива за подържанieto на отрасли, които нѣматъ почти нищо общо съ двата важни клона отъ нашия поминѣкъ — земледѣлието и търговията. Ето защо, ние бѣхме прави, гдѣто още на врѣмето си съобщихме, че бюджета по м-ството на т-та и з-то е не 4 1/2 милиона, а е 1 1/2 милиона лева. За да не бждемъ обвинени въ голословие, оставаме да говорѣмъ самитѣ факти.

Специално за повдигането на земледѣлието и търговията, споредъ въпросния бюджетно-проектъ, се харчатъ слѣдующитѣ суми:

1. По централното управление (земаме само тѣзи отъ личнитѣ и вещественни расходи, които се харчатъ по земледѣлието, търговията

и ветеринарната часть)	76,700 л.
2. За повдигането на земледѣлието и неговитѣ клонове	624,776 „
3. Расходи по търговията, индустрията и занаятитѣ	140,445 „
4. Расходи по ветеринарната часть	303,207 „
5. По скотовѣдството	375,560 „

Всичко по З то и Т та 1,520,688 л.
Така че, правителството на земледѣлка България, което стоварва почти цѣлия държавенъ товаръ върху гърба на земледѣлцитѣ, жертвува за повдигането поминѣка на послѣднитѣ едва скромната сума отъ 1 1/2 милиона лева, която приведена въ 0/0, по отношение цѣлия расходенъ бжджетъ за 1901 год., който възлиза на кръглата цифра 95 милиона лева, съставлява едва 1 1/2 0/0 отъ него.

Членоветѣ на настоящето правителство, до гдѣто не бѣхж поели властта, заедно съ насъ твърдѣхж, че искаме ли да поставимъ нашата икономическа политика на здрави основи, а заедно съ това да се усигори едно правилно функциониране на държавния ни механизъмъ, трѣбва да увеличимъ бюджета на м-ството на т-та и з-то съ 2—3 икти повече, та да може да се постави нашето земледѣлие на рационална почва, съгласно нашитѣ икономически и социални условия. А какво виждаме днесъ? Бюджета на м-ството на т-та и з-то не само че не се увеличава, но даже се намалява съ 40—50 хиляди лева!

Ние признаваме, че настоящето правителство е въ голѣмо затруднение по урежданieto на финансовия въпросъ, но не допускаме, че то не би могло да намѣри за сега понѣ 400—500 хиляди лева, които да употреби исклучително за повдигането на толкова западналото ни земледѣлие, върху гърба на което се стоварватъ още по голѣми даждия, безъ да се вземе подъ внимание обстоятелството, че то не носи вече-неговата производителностъ е паднала подъ разноскитѣ за производството.

Но не е само това. Има пропуснати грѣшки и въ расходитѣ по самитѣ отдѣлни отрасли. Ако сравни човѣкъ сумитѣ прѣдвидени по отдѣлнитѣ глави, ще се увѣри, че и тука сж пропуснати голѣми несправедливости и твърдѣ опасни несъразмѣрности. По извѣстни важни отрасли отъ поминѣка ни сж прѣдвидени толкова ничтожни суми,

щото се застрашава даже тѣхното сществуване, а по други — маловажни отрасли сж прѣдвидени голѣми, даже и излишни суми. Така напр., за повдигането на главния клонъ отъ поминѣка ни — земледѣлието, съ неговитѣ второстепенни отрасли е прѣдвидена сумата 624,776 лева, а за урежданieto и подържанieto на горитѣ ни, които донасятъ на държавата срдно годишно не повече отъ 400,000 л. (разбирамъ само държавнитѣ гори), е прѣдвидена сума отъ 690,161 л. За подобренieto на западналото ни скотовѣдство, въ бюджета е прѣдвидена сумата 375,560 лева, а за расходи само по ветеринарната часть има опрѣдѣлена сума отъ 303,207 лева. Съ това сравнение ние не наймалко искаме да умаловажимъ било значението на ветеринарното дѣло у насъ, или да откажемъ ползата отъ таксиранието и урежданieto на нашитѣ гори, но мислимъ, че при днешнитѣ икономически условия, земледѣлието и свързаното съ него скотовѣдство заслужава далеко по голѣмо внимание и по голѣми жертви отъ страна на правителството, отъ колкото всѣки другъ отраслъ отъ поминѣка ни. Ние не бихме имали нищо противъ тѣзи расходи по горитѣ и ветеринарната часть, ако и за подвигането на земледѣлието бѣше прѣдвидена сума, съобразно неговата важностъ и значение въ страната ни. Но така, както е распрѣдѣлена сумата въ бюджета, ние не се съгласяваме, затова молимъ народното прѣдставителство, да увеличи сумата за повдигането на земледѣлието и скотовѣдството, като направи съкращения въ другитѣ бюджети, а ако и това не може да стори, то понѣ да распрѣдѣли по справедливо сумата по бюджета на м-ството на т-та и з-то между отдѣлнитѣ отрасли, ако иска щото направенитѣ расходи да прѣнесжтъ, полза понѣ до извѣстна степенъ.

По останалитѣ отрасли, а именно: статистиката, държавната печатница, минитѣ и др. нѣма да се спираме, защото тѣ споредъ насъ, нѣматъ почти никаква свръзка съ земледѣлието ни.

Безъ да се впускаме въ голѣми подробности, ще кажемъ нашето мнѣние по нѣкой отъ отдѣлнитѣ § отъ бюджета, по които и другъ пжтъ сме имали случай да се искажемъ.

Споредъ насъ, бюджета на м-ството на т-та и з-то трѣбва да

прѣтърпи слѣдующитѣ измѣнения:

1. Централното управление. Расходитѣ прѣдвидени по съдържанieto на личния съставъ на централното управление, които възлизатъ на 141,500 лева, виждатъ ни се не до тамъ справедливо распрѣдѣлени, въ сравнение съ общитѣ расходи по отдѣлнитѣ отрасли. Слѣдъ отдѣлението за минитѣ, най голѣма сума отъ тази за централното управление поглжща отдѣлението за земледѣлието, когато по расходитѣ на подчиненитѣ си учреждения, земледѣлското отдѣление стои на 2—3 мѣсто. Понеже земледѣлското отдѣление, отъ както сществува това м-ство, се занимава исклучително съ администрат. работи, то мислимъ, че намалението на неговия персоналъ нѣма ни наймалко да повлияе за правилния вървежъ на административнитѣ работи.

Споредъ насъ, 1 началникъ, 1 подначалникъ и 1 главенъ инспекторъ ще могжтъ да изпълняватъ вършенитѣ до сега административни работи, слѣдователно явява се излишенъ 1 главенъ инспекторъ и 1 подначалникъ. Главната работа на главния инспекторъ въ отдѣлението за земледѣлие ще бжде ревизиранieto на всички земледѣлски училища (срдни и ниспи) и изучванието на извѣстни стопански въпроси; а на подначалника — изпълнението на всичката административна работа.

Ние, до колкото знаемъ, единствената техническа работа, съ която се е занимавало до сега отд-то на земледѣлието е била контролиранieto на бубеното сѣме, обаче тази работа отдавна трѣбваше да се прѣдостави на завѣдующия бубарницата въ Садовското земледѣлско училище, а това сега става още по наложително, когато самото Министерство испрати ржководителя на бубарницата въ Садово да се специализира въ странство специално по бубарството. Ако има и други нѣкой технически работи, които ние не знаемъ, то и съ тѣхъ може да се постжни така, като се прѣдоставятъ на завѣдующитѣ сервизитѣ въ срдното земледѣлско училище, или въ бжджцитѣ испитателни станции.

2. По длѣжноститѣ инспектори по земледѣлието. Споредъ насъ, ако има полезни за земледѣлцитѣ длѣжности, то безпорно на първо мѣсто трѣбва да стоятъ настоящитѣ инспектори по земледѣлието, или бившитѣ земледѣлски надзиратели,

защото тѣ сж най-блиско до земледѣлската маса. Обаче, трѣбва да признаемъ, че тѣзи длѣжности не се гледатъ съ добро око отъ самата маса, за която тѣ служатъ и не дадохъ очакваното, защото: а) дадохъ имъ се много голѣми райони, б) заехъ се отъ не добръ подготвенъ персоналъ, в) не имъ се опрѣдѣли работата и г) най-главното—не се контролирахъ, а всѣки работѣше каквото искаше и дѣйствуваше за реформирането на земледѣлието ни въ каквото искаше направление.

Нашето най дълбоко убѣждение е, че ако искаме да подобряваме нашето първобитно земледѣлие въ смисълъ да повдигнемъ неговата интензивностъ, а съ това и неговата производителностъ, трѣбва да сториме по отношение тѣзи длѣжности слѣдующето: а) да се увеличи числото имъ отъ 20 понѣ на 50, като се гледа за въ бжджъще да се направятъ околийски, б) да се опрѣдѣли напълно тѣхната работа, като се заставятъ да работятъ по извѣстенъ строго опрѣдѣленъ планъ и в) да се контролиратъ и направляватъ въ работата, затова да се създадѣтъ длѣжности за трима главни райони инспектори по земледѣлието, отъ които всѣки единъ ще земе по 1 районъ съ 10—15 подчинени инспектори по земледѣлието, които ще контролиратъ и ще гледатъ да се работи по една строго опрѣдѣлена система.

Само така поставени инспекторитѣ по земледѣлието, ще могатъ да проучатъ страната ни въ стопанско отношение и ще посочатъ на земледѣлцитѣ истинския, спасителния пѣтъ за реформирането на земледѣлието ни, въ съгласие съ икономическитѣ и социални условия на страната ни.

Трѣбва да се разбере вече, че съ 20 души инспектори по земледѣлието, отъ които 5-ма завѣждатъ лозови разсадници, не може и не трѣбва да се иска нищо по подобренето на земледѣлието ни и неговитѣ отрасли.

Въ заключение ще кажемъ по този въпросъ това: ако народното прѣдставителство не признава нуждата отъ тѣзи длѣжности, или ако не може да намѣри сума за прѣустройването имъ, споредъ както посочихме по-горѣ, то най-разумното, което може слѣдъ това да направи, е, да закрие всичкитѣ длѣжности инспектори по земледѣлието, съ което ще направи понѣ това добро, че ще тури край на това ожалождане на земледѣлското население сирѣмъ тѣзи длѣжности и сирѣмъ прѣпорѣчанитѣ нововъзведения, за което сж биле виновни не самитѣ институти, а тѣхната лоша организация.

3. По земледѣлскитѣ училища. По тѣхъ се е толкова писало въ колонитѣ на вѣстника ни, щото ние на бѣгло ще посочимъ само на по главнитѣ нѣща. Прѣди всичко, ние сме доволни отъ прокараното промѣнение въ срѣднитѣ ни земледѣлски училища, споредъ което, за въ бжджъще остава само едно чисто срѣдно земл. училище, а останалитѣ двѣ се прѣобрѣщатъ въ нисши, съ тази само забѣлка, че срѣдното училище трѣбва да остане въ Плевенъ, а не въ с. Садово, както е прѣдвидено въ бюджетопроекта. Относително кредита прѣдвиденъ за нисшитѣ земледѣлски училища има да кажемъ, че числото на новооткрититѣ нисши училища е свършено недостатъчно и че самия

кредитъ прѣдвиденъ за тритѣ сжществуващи нисши училища е много малкъ. Ние очаквахме, че ще видимъ въ бюджетопроекта прѣдвидена сума понѣ още за 3—4 нисши училища, а въ другъ намираме прѣдвиденъ кредитъ само за едно нисше училище въ Хасково. Ние не бързаемъ толкова съ самото откриване на училищата, нѣ настояваме за отпускането на по-голѣма сума за прѣдварителното уреждане на стопанскитѣ отрасли при училищата, така че, да могатъ приетитѣ още отъ най-напрѣдъ ученици да видѣтъ всички важни стопански работи, а не да се занимаватъ съ извършването само на най-грубитѣ работи, както е било въ първо време въ Т. Пазарджикъ, както е и сега въ нисшето уще въ Борушъ.

Прѣдвидения учителски персоналъ за сжществуващитѣ три нисши земледѣлски училища е недостатъченъ. Споредъ насъ, за всѣко нисше землед. училище трѣбва да има понѣ 2 учители, освѣнъ директора, ако искаме да се даде потрѣбната практическа и до извѣстна степенъ теоритическа подготовка на ученицитѣ свършивши тѣзи уща. Затова ние настояваме за 3-тѣ сегашни нисши училища да се оставятъ понѣ 6 души учители, заедно съ прѣдвидения 1 пѣтующъ (кошничаръ), а не 3-ма, както е въ проекта. По отношение на персонала, харесва ни се земледѣлското училище въ Хасково, което споредъ проекта ще се открие отъ началото на идущата учебна год., за него сж прѣдвидени освѣнъ директора и 3-ма учители.

Ние сме отъ горѣшитѣ защитници на нисшитѣ земледѣлски училища обаче не съ това направление и тази програма, каквато иматъ тѣзи въ Т. Пазарджикъ и Борушъ, които сж повече *рагайски*, отъ колкото нисши училища, затова прѣдвидената сума за ратаи 4,500 лева трѣбва да се увеличи понѣ още съ 12,000 лева, та да могатъ за твърдѣ належащи работи управителитѣ на училищата да наематъ работници, а ученицитѣ по възможностъ да се гледа да минѣтъ всички работи по отдѣлнитѣ сервиси, защото само по този начинъ ще можемъ да искараме добръ подготвени самостоятелни стопани—земледѣлци.

Така че, всичко горѣизложено по земедѣлскитѣ училища се свежда къмъ слѣдующето: а) да се остави срѣдното земледѣлско училище въ гр. Плевенъ, а Садовското и Русенското земледѣлски уща да останатъ нисши, б) да се увеличи кредита за нисшитѣ земледѣлски училища още съ 30,000 лева, та да се започне съ откриването на такива училища въ Видинъ, Кнежа, Лѣсковецъ и Добричъ, в) да се увеличи учителския персоналъ въ сжществуващитѣ три нисши землед. училища понѣ още съ трима учители, за която цѣль да се прѣдвидѣтъ още 5,400 лева и г) да се увеличи сумата за наемането на работници и слуги понѣ още съ 12,000 лева, та да се даде възможностъ на въспитанитѣ въ нисшитѣ училища да усвоятъ всичкитѣ приоми по земледѣлието.

4) По горитѣ и ветеринарната частъ. Расходитѣ по тѣзи два отдѣла възлизатъ на около 1 милионъ лева, или $\frac{1}{4}$ отъ цѣлия бюджетъ на м-ството на т-та и з-то, когато за повдигането на земледѣлието, лозарството, овощарството и копиарството (безъ земледѣлскитѣ учи-

лица) се харчи скромната сума отъ 90,920 лева.

Въ расходитѣ по горитѣ, въ тази годишния бюджетъ, е прѣдвиденъ новъ расходъ за измѣрване то на горитѣ, който възлиза на 35,200 лева. Противъ измѣрването на горитѣ нѣмаме нищо противъ, защото само слѣдъ свършването на тази работа, ще може да се изработѣтъ стопански експлоатациони планове на горитѣ ни и веднажъ за винаги да се въведе извѣстенъ редъ по експлоатацията имъ, обаче едно коетое ни се вижда много по горитѣ, то е, числото на лѣсничейтѣ. Споредъ този проектъ, числото на лѣсничейтѣ, заедно съ 3-мата райони инспектори възлиза на почетната цифра 60. И противъ това число лѣсничей не бихме имали нищо, ако имахме до сега вече снѣти повечето отъ нашитѣ гори и лѣсничейтѣ вършѣхъ повечето стопанска, отъ колкото административна работа. Но понеже се знае, че всички почти лѣсничей до сега, па и за дълго още време ще извършватъ чисто административни работи, то мислимъ, че горското дѣло нѣма ни най-малко да пострада, ако се намали числото на лѣсничейтѣ даже на половина (като се оставятъ на 2 околий 1 лѣсничей, отъ което ще имаме една икономия отъ 60—70 хиляди лева, която може да се употреби за подобренето на земледѣлието и неовитѣ клонове. Мислимъ, че когато за проучването и подобренето на земледѣлието до сега сж се прѣдвиджали само по 2 инспектори, то за надзора по горитѣ ще бжджѣт напълно достатъчни 30—35 души. По ветеринарната частъ има да кажемъ сжщото: общото число на ветеринарнитѣ лѣкари може да се намали, като се оставятъ само окръжнитѣ и пограничитѣ, а другитѣ се закрятъ, защото ако се сжди споредъ досегашната имъ дѣятелностъ, тѣ много малко сж направили, за да докажатъ своето необходимо сжществуване.

5. По скотовѣдството. Най-важния клонъ отъ нашето селско стопанско производство, безспорно, слѣдъ земледѣлието иде скотовѣдството. Обаче трѣбва да се признае, че по него е направено така сжщо много малко, отъ страна на правителството ни. И тази годишния бюджетопроектъ на м-ството на т-та и з-то съдържа само расходи за повдигането на коневѣдството, а за останалитѣ отрасли, като говедарството, свинарството, овцевѣдството, птицевѣдството и др. нѣма прѣдвидена нито стотинка. За повдигането на коневѣдството, собствено за подържането на 5 тѣ държавни конезаводи и складове за жребци, има прѣдвидена сумата 375,560 лева. При първоначалното уреждане на тѣзи складове и заводи, макаръ, че се направихъ доста голѣми грѣшки, благодарение на това, че уреждането и ржководението имъ бѣше повѣрено само на ветеринарни лѣкари, но днесъ тѣ отиватъ по добръ. Едно коетое може да се каже за сега по тѣхъ е, че тѣ нѣматъ достатъчно число жребци и че при тази имъ распорѣзаностъ се увеличаватъ расходитѣ по тѣхъ. Споредъ насъ, 3 склада за жребци, два за сѣверна и 1 за южна България, съ повече живъ инвентаръ бѣхъ напълно достатъчни, а сегашнитѣ въ повече два склада можехъ съ успѣхъ да се употребятъ за подобренето на останалитѣ клонове отъ скотовѣдството ни.

Сегашното народно прѣдстави-

телство не трѣбва да се сжжни, а да прѣдвиде и за повдигането на говедарството, свинарството, птицевѣдството и овцевѣдството понѣ толкова, колкото се харчи за повдигането на коневѣдството — около 400,000 лева.

Друго, коетое може да се каже по този отдѣлъ и коетое има повече административно значение е, че расходитѣ по повдигането на коневѣдството, както и на всички отрасли по скотовѣдството, трѣбва да се отнесѣтъ къмъ тѣзи по земледѣлието и всички свързани съ тѣхъ учреждения да останѣтъ подъ управлението на отдѣлението за земледѣлието, а не подъ ветеринарното отдѣление, както е било до сега. Така понѣ е въ всички държави, защото земледѣлеца е въ повечето случай по добръ скотовѣдецъ, отъ колкото ветеринаря.

Тѣзи сж, споредъ насъ, по главнитѣ измѣнения, които намираме за необходимими да станѣтъ въ бюджетопроекта на м-ството на т-та и з-то и върху които привличаме вниманието на народнитѣ прѣдставители, а особено на тѣзи отъ земледѣлския сѣюзъ.

Неподатъ

Трѣбва ли да остане Земледѣлското училище въ с. Садово за срѣдно?

Може би на нѣкои отъ г. читателитѣ на в. „Земледѣлска Защита“ е вече извѣстно, че споредъ бюджетопроекта за 1901 год. на М-вото на Т-та и Земледѣлието, двѣтѣ отъ сжществуващитѣ срѣдни земледѣлски училища — Плевенското и край гр. Руссе, се прѣврѣщатъ въ нисши, а Садовското за срѣдно. Кои сж били причинитѣ, за да се прѣдпочете Садовското прѣдъ другитѣ двѣ срѣдни земледѣлски училища, намъ не ни е извѣстно; но се твърдѣ силно сѣмнявамъ, че това е сторено не отъ нѣкакви съображения за въ полза на дѣлото, а да се удовлетворѣтъ нѣкои приятели, които сж заставени да останатъ и за напрѣдъ въ с. Садово, поради частнитѣ имъ интереси и друго, да имъ се покажѣтъ, може би, признатели нѣкои отъ Софийскитѣ голѣмци.

Всѣки, който познава нашитѣ земледѣлски училища, би се очудилъ въ сторения изборъ отъ земледѣлскитѣ ни училища, още повече, че на всички въ М-вото на Търговията и Земледѣлието е извѣстно при каква обстановка и условия е поставено Садовското землед. училище. Кой отъ учителитѣ въ Садовското училище не е осждадал основателитѣ му за лошия изборъ на мѣстото? Не е било само веднѣжъ да се казва отъ нѣкои отъ сегашнитѣ му защитници: — не е ли могло да се намѣри нѣкъдѣ другадѣ мѣсто за основаването му, при толкова много правни мѣста въ страната; та сж го поставили въ чинничиръ — новомахленския азмакъ, гдѣто не може да се основе нито отговорящо училищно стопанство, нито пъкъ мѣстото отговаря за подобно училище? Ето вече стана осемнадѣсетъ години откакъ е основано Садовското училище, но въ стопанско отношение стои най-долѣ отъ всички стопански заведения на М-вото на Т-та и Земледѣлието, за коетое самото село Садово, както и околнитѣ села, като исключимъ свинарството, почти нищо не се е въсприело отъ училището.

Когато прѣди 18—19 години основателитѣ на Садовското земледѣлско училище сж сторили грѣшка, като сж се полгали съ готовия турски чифликъ въ чинничирово, слѣдвало ли би слѣдъ толкова други още много горчиви опити да се иди и правятъ явни грѣшки,

